

Kesäpäivien valmistelu on hauskaa. Ari Kurula ja järjestösihteeri Anu Mäki miettivät jo ohjelmaa.

Myyntipäällikkö Ari Kurula Levin Matkailusta varautuu kirjeiden, sähköpostien ja faksisanomien ruuhkaan kesäkuun 1. päivän jälkeen. Silloin alkaa Kittilän kesäpäivät 2005-tapahtuman majoitusvarausten vastaanotto. Varauksien tekemisessä on kolme sääntöä, joista on sovittu Eläkeläiset ry:n kanssa, Kurula kertoo.

– Otamme vastaan vain matkavastaavien kautta tulevia ryhmävarauksia.

– Varauksia voi tehdä aikaisintaan 1. kesäkuuta.

– Kaikki varaukset on tehtävä kirjallisesti, siis kirjeitse, sähköpostilla tai faksilla. Emme ota vastaan puhelinvarauksia.

Kurula tähdentää, että sovittu järjestäytymisen noudattaminen on hyvin tärkeää, jotta kaikki sujuu hyvin. Pitkäaikainen kokemus ensin Lomamatkojen matkanjohtajana ja sitten Levin Matkailun myyntipäällikkönä on opettanut

hänelle, että näin säilyy suurten ryhmien matkailussa tarvittava järjestys.

Varaukset keskitetysti

Kaikki majoitusvaraukset ja myös varaukset retkistä tai muista oheispalveluista tehdään Kurulan ja häntä avustavan Levin Matkailun henkilökunnan kautta. Tarkemat tiedot varauksien tekemisestä julkaistaan Eläkeläiset-lehden toukokuun numerossa, mutta jo tässä vaiheessa matkavastaavien ja muiden Kittilään lähtevien on hyvä tuntea pelisäännöt.

– Kaikki tapahtuu keskitetysti. Se on helpompaa kaikille: yhdistysten matkavastaaville, Eläkeläiset ry:lle, majoitusliikkeille ja palvelujen tarjoajille.

Pieni alueeltaan, suuri palveluiltaan

Kurula sanoo, että Lapin jär-

jestöväen tavoin myös Levin matkailuyrittäjät ja Levin Portti odottavat innostuneina kesäpäiviä. Tapahtuma on väkimäärältään suurin yksittäinen tapahtuma Levillä. Se on myös suurin tapahtumista, joiden majoitus- ja muut varaukset Kuroua on hoitanut.

– Se on suuri haaste, mutta meitä ei pelota, sillä Levillä on paljon kokemuksia suurista ja hyvin erilaisista tapahtumista.

Viimeisin suurista tapahtumista oli pujottelun maailmancupin osakilpailu helmikuussa. Kuroua on hoitanut varaukset ja palvelut myös Euroopan lennonjohtajien 600-henkiselle taapahtumalle. Keväällä 2005 Levillä järjestetään suurten lentoyhtiöiden konferenssi noin 800 hengelle ikään kuin eläkeläisten kesäpäivien kenraali-harjoituksena.

– Levi on oiva paikka tällaisille suurille tapahtumille. Se on alueeltaan pieni, pal-

veluiltaan suuri. Tapahtumapaikat, majoitus ja kaikki oheispalvelut ovat hyvin pienellä alueella. Silti koske mattomaan luontoon on korkeintaan viiden minuutin patikkamatka.

Matkavastaavat Leville 18.–20.6.

Eläkeläiset ja Levin Matkailu järjestävät yhdistysten matkavastaaville tutustumiskäynnin Leville kesäkuun 18.–20. päivänä. Kuroua lupautunut matkavastaavien oppaaksi ja aikoo esitellä heille kaiken mahdollisen: tapahtumapaikat, hotellit, mökit ja mökkialueet, koko kylän ja sen ympäristön. Kierroksen huipentaa nousu Levin huijulle gondoli-hissillä.

– Suosittelen osallistumisesta, sillä matkavastaavan on tärkeä tuntea etukäteen matkakohde, Kuroua sanoo.

PEKKA ISAKSSON

Kesäpäivät 2005 on suur Varaukset mutta vas kesäkuun

”Lenkki teidän ja tu

– Olen lenkki teidän ja tunturin välissä.

Näin esittelee itsensä Ari Kuroua, jolla on tärkeä tehtävä Eläkeläiset ry:n seuraavien kesäpäivien valmisteluissa ja itse päivillä. Hänen vastuullaan on, että jokainen osallistuja saa toivomansa ja varaamansa majapaikan ja muut palvelut alueen yrittäjiltä.

Kuroua on kesäpäivien järjestelyissä myös Eläkeläiset ry:n yhdyshenkilö. Hän vastaa siitä, että tapahtumapaikat, niiden tekniikka ja muut edellytykset ovat kunnossa kesäkuussa 2005.

Yhdyshenkilö tuntee sekä kohteensa että tehtävänsä perusteellisesti. Hän on ties kuinka monennen polven kittiläläinen. Jo muutaman vuoden hän on asunut ja viljellyt kotitilaansa Kuivasalmella, jonne hän palasi tehtyään 13 vuotta töitä matkanjohtajana etelän lomakeskuksissa ja matkakohteissa.

– Aloitin Lomatkojen oppaana vuonna 1988. Ensimmäinen työpaikka oli Lanzarotte. Sen jälkeen tuli kierretyksi miltei koko maailma, Kuroua kertoo.

Kotiniemi ja kotimaakunta, ennen kaikkea niiden luonto ja rauha, veti-

vät miehen takaisin. Matkanjan tehtävistä Kuroua toi v. tietotaidon matkailusta ja kaikkea sellaisen kokemukseksi jälkeen mikään ei yllättä hermostuta.

Vaikka myyntipäällikön te on kehua markkinoimiaan k ta, voi Kurulan puheista aistia kiintymyksen Keski-Lapin toon ja maisemaan. Innostu hän kuvaa kotirannasta Kuimelta avautuvaa näkymää j: tunturin ja aapasoidan maise

Levin maisema, Kätjän luonto

Samanlaisen maiseman K haluaa näyttää myös Kittilän päivien osanottajille. Hän s telee kaikille alueen ainutl seen luontoon tutustumist suinkin kesäpäivien ohjelr jonnalta ehtii.

– Levitunturin kävelypolui kosketuksen Lapin luontoon ; turimaisemaan. Kävelypolu helppokuluisia, tunturin ruo tu rinne kepeä astella.

– Maisemia pääsee katsa myös gondoli-hissillä, joka v.

Esityksiä hiotaan vauhdikkaasti

Valmistautuminen Kittilän kesäpäivien esiintymisiin on alkanut vauhdikkaasti. Tammikuussa kokoontuivat Kuntorannassa kansantanssien ohjaajat peruskurssille sekä laulunohjaajat ja säestäjät omalle viikon kurssilleen.

Yhtä vauhdikkaasti valmistautuminen jatkuu. Seuraava kurssi on kansantanssien ohjaajien kurssi huhtikuun 20.–24. päivänä. Sille on ilmoittautunu peräti 48 osanottajaa.

– Kipin-kapin Kittilään. Siltä tuntui, kun saavuimme Kuntorantaan kansantanssien ohjaajien peruskurssille. Paljon olikin opittavaa Sinikka Mäkelän johdolla. Hän vauhditti niin pelimanni Tapani Luhtaranta kuin meitä vielä joulukankeita oppilaitakin apunaan Raija Paasanen, kertoo kurssista Orvokki Rantala Pietarsaaresta.

– Kaikilla meillä kuvastelivat mielessä Kittilän kesäjuhla. Kai siksi porukka hypelikin niin innokasti aina sinne, minne ohjaajan sormi osoitti.

Monipuolisesti suurkuoron ohjelmista

Laulunohjaajien ja säestäjien kurssin 22 osanottajaa opiskelivat kesäpäivien suurkuoron ohjelmista Reino Bäckströmin, Sauli Malisen, Elsa Lundbladlin ja Aune Lindin

johdolla. Joukossa oli sekä todellisia konkareita että ensikertalaisia.

– Opetus oli monipuolista. Opettelimme viittomaan, johtamaan kuoroa, lukemaan nuotteja ja muita kuoron ohaamisessa ja säestämässä tarvittavia taitoja. Aune Lind antoi hyviä neuvoja ryhmätyöskentelystä, esiintymisvarmuudesta ja laulujen tulkintatavoista, kertoo kurssille osallistunut pelloilainen Sirkka Jokela.

Viikon yhdessäolo huipentui päätöskonserttiin, jossa kurssilaiset esittivät viikon aikana opittuja laulusovituksia ja sirpaleohjelmaa, jota Jokela oli sattunut ottamaan mukaan kurssille.

– Yleisöllä oli hauskaa ”vanhojen mummojen” seurassa, Jokela sanoo.

Lappilaisena Jokela uskaltaa jo nyt toivottaa kaikki tervetulleiksi Kittilään. – Tulkaa isolla joukolla katsomaan, mikä Lapissa meidätkin lumoo. Se on yötön yö ja vapautuneet ihmiset ja paljon sellaista, jota ei voi sanoin kuvatakaan.

in joukkotapahtuma Kittilän Levillä t kirjallisesti, sta alusta lähtien

tunturin välissä”

johta-
rangan
ennen
n, jon-
ä eikä

ehtävä
kohte-
aidon
luon-
neesti
ivasal-
järven,
emaan.

Kurula
kesä-
suosit-
laatu-
ta, jos
matar-

lla saa
ja tun-
ovat
photet-

omaan
ie vai-

vottomasti ylös tunturiin ja tuo myös takaisin. Ylhäältä näkee koko pitäjän ja sen ulkopuolellekin. Maisema avautuu muun muassa Aakenukselle ja Pallastunturiin.

Todellisille luonnonystävälle Kurula kehuu Levin läheisyydessä olevaa Kätkätunturia, joka on ainutlaatuinen. Vaikka sen huippu on vain muutaman metrin Levitunturia matalammalla, se on puuston peittämä.

– Kun tavallisen tunturin huippu on paljas rakkakero, on Kätkätunturi kauttaaltaan metsäinen. Se on myös rinteiltään kokonaan toisenlainen kuin Levi, jossa puustovyöhykkeet vaihtuvat tunturin normaaliin tapaan.

Kolmanneksi kohteeksi Kurula suosittelee Levin kupeessa lymyävää Immeljärveä, joka on nimeään myöten kaunis tunturijärvi. Siellä voi kalastaa, uida tai vuokrata vaikka lautasaunan.

Levin Matkailu on Levin suurin majoitusten ja palvelujen keskusvaraamo. Se huolehtii myös Levin markkinoinnista maailmalle ja matkailuneuvonnasta.

Ari Kurula, tällä kertaa Helsingin maisemassa

Savolaiset katsastivat kulttuuriaan Yleisö innostui oitis toivomaan uusintaa

Jos yleisöä kuunnellaan, ei Savon aluejärjestön ensimmäinen kulttuuritapahtuma jää viimeiseksi. Niin hauskoina ja laadukkaina katsojat pitivät kulttuuritapahtuman esityksiä.

– Katsotaan nyt, onko uusintaan vielä joskus voimavaroja, vastaa yleisön toivomukseen varovaisemmin aluejärjestön puheenjohtaja Kerttu Voutilainen.

Idean aluejärjestön kulttuurikatselmuksesta synnytti pari vuotta sitten silloinen puheenjohtaja Armo Gråsten. Voutilainen sanoo, että hänen tullessaan puheenjohtajaksi idea oli jo kypsytynyt mietintämyssyssä niin, että se voitiin toteuttaa helmikuun alussa Kuntorannassa.

Savon aluejärjestön jokaiselle 32 yhdistykselle varattiin tapahtumaan 20 minuuttia, jonka aikana esittää ohjelmiaan kaiken kansan kuuneltavaksi ja katsottavaksi. Yhdistyksillä oli mahdollisuus esitellä myös jäsentensä tekemiä käsi- ja askartelutöitä.

Ohjelmaa kymmenestä yhdistyksestä

Joka kolmas yhdistys oli uskaltanut mukaan. Ensimmäisenä päivänä esiintyivät Suonenjoki-Iisvesi, Varkauden Eläkeläiset, Jäppilän Eläkeläiset ja Iisalmen Eläkeläiset. Toisena päivänä olivat vuorossa Savonlinnan Eläkeläiset, Heinäveden Eläkeläiset, Siilinjärven Eläkeläiset, Piekäsmäne Eläkeläiset ja Kuopion Eläkeläiset.

– Kaikki oli harjoiteltu viimeisen päälle. Esitykset olivat hyviä. Niissä oli sopivassa suhteessa huumoria ja vakavaa asiaa. Aikataulu piti hyvin ensimmäisenä päivä-

Arvioijat kiittivät Savon aluejärjestön kulttuurikatselmuksessa muun muassa sketsiryhmien puvustusta.

nä, Voutilainen sanoo.

Ohjelmasta tarkka tieto

Katselmuksen arvioijiksi kutsutut Pirjo Rosengren ja Eevi Kaasinen pitivät tapahtumaa onnistuneena. Rakentavan kriittiset arviot olivat hengeltään myönteisiä, mutta huomautettavaakin ammattilaisilla oli.

Järjestelyissä olisi Rosengrenin ja Kaasisen mielestä pitänyt huolehtia kaikille jaettavasta ohjelmalehtisestä, jossa olisi kerrottu ohjelmien tekijät ja esittäjät. Yhtenäiset esiintymispuvut lisäävät juhlavuutta, kuten näytelmien ja sketsien yhtenäinen puvus-

tus osoitti. Arvioijat mainitsivat erikseen runonlausujat.

Voutilaisen lausumaan uusinnasta pitänee suhtautua varauksellisesti, sillä arvioidessaan tapahtumaa hän innostuu kehumään erityisesti vetäjien innokkuutta ja taitoja.

– Tällaiset tapahtumat ovat tervetullut piristys järjestöjen kerhotoimintaan. Kuntorantaan tultiin innostuneina, voitiin tavata toisia kulttuurin harrastajia ja oppi toisiltamme. Tällainen tapahtuma on mielekäs siksikin, että jokaisessa yhdistyksessä lauletaan ja tanhutaan, monissa myös lausutaan runoja ja näytellään melkein viikottain.

Kesäpäivien harjoituskasetit valmistuneet!

Kittilän kesäpäivien pääjuhlan yhteisesitysten harjoituskasetit, -CD:t ja ohjelmistot ovat valmistuneet ja niitä voi tilata keskustuimistosta.

Kansantanssin musiikkikasetti tai -CD sekä tanhujen kirjalliset ohjeet maksavat 16 euroa. Suurkuoron harjoituskasetti tai -CD sekä kirjallinen ohjelmisto maksavat 10 euroa. Voimistelun harjoituskasetti tai -CD sekä kirjalliset ohjeet maksavat 10 euroa.

Kirjallisessa tilauksessa tulee mainita tilaajan nimi ja laskutusosoite sekä, haluaako kasetin vai CD:n. Tilaus lähetetään osoitteella Eläkeläiset ry/koulutussihteeri, Mechelininkatu 20 A, 00100 Helsinki. Puhelintilauksia otetaan vastaan 26.4. alkaen numerossa 09 – 348 69 211.

Tinkimätön oman tiensä kulkija

L. Onerva jalosti tuskasta taidetta

Hannu Mäkelä: Uponnut pursi. Otaava 2004.

L. Onerva: Siivet Runoja vuosilta 1945-1952. Toimitannut Hannu Mäkelä. Otaava 2004.

Kirjailija Hannu Mäkelällä on ollut intensiivinen ja kiihkeä suhde Suomen ensimmäiseen tunnettuun naisrunoilija ja elämäntaiteilija L. Onerva. Uupumatta Mäkelä on penkonut, 30 vuotta salassa pidettyjä, Onervan loppuosia arkistoja. Viime vuonna ilmestyi kiinnostava Eino Leinon ja Onervan kaksoiselämäkerta Nalle ja Moppe: taitavasti koottu taiteilijainelämäkerta aikansa taiteilijapiirin ehkä kuuluisammasta kolmiodraamasta, jonka kolmantena pyöränä oli Onervan tuleva aviomies, säveltäjä Leevi Madetoja. Taiteesta, elämästä, elämäntaiteesta.

Alkuvuodesta ilmestynyt, Uponnut pursi, riipaiseva sisäinen monologi on tosiasioiden perustuva kuvitelma. Onervan elämänsä tuskaisimpien, mielisairaalavuosien ja elämän ehtoon kuvaus. Hiljattain ilmestyi Siivet, L. Onervan julkaisemattomia runoja vuosilta 1945-1952, Mäkelän toimittamana.

– Alkuun suhteeni häneen oli kohteliaan etäinen. Pidin häntä kiinnostavana osin vain Leinon kautta. Mutta mitä paremmin Onerva tutustui, sitä enemmän aloin kiintyä häneen, ymmärtää ja pitää hänestä ja lopuksi kunnioittaa sitä mitä hän jaksoi tehdä

vaiveuksista huolimatta.

Onerva ja Poju, kuten Madetoja halusi itseään nimitettävän elivät, railakasta viina- ja lääkehuuruista taiteilijaelämää, kunnes nainen, Onerva teljettiin mielisairaalaan lähes viideksi vuodeksi. Säveltäjä hoidattiin yksityislääkärillä ja alkoholiparantolassa. Viina kuitenkin vei Madetojan ennenaikaisesti hautaan 1947. Onerva selvisi ja sairaalasta päästyään eli luomisvoimaista aikaa vielä vuosikymmeniä, hän kuoli lähes 90 -vuotiaana.

Mäkelää koskettaa kipeimmin Onervan elämän suljetut vuodet, vapauden riisto.

– Mielisairaalassa ollessaan hän ei antanut periksi vaan joka runollaan kertoo, että on järjissään. Mutta siksi näitä (ja piirroksia) pitikin tehdä niin valtaisa määrä.

”Onhan minun koko elämäni, elämäntyöni, kotini ja omaisuuteni, vapauteni ja ihmisarvoni ja kansalaiskunniani ja vapauteni kysymyksessä.

Olen täysin normaali ja elämäntähtäväni.”

Huusi Onerva suljetun paikan kammoaan ja tuskaansa Madetojalle. Tuloksetta. Yksityislääkärin mukaan Madetoja tarvitsi säveltäjänä ”työrauhan”, sillä Suomen kansa odotti uusia sävellyksiä.

Jokaisen menestyvän miehen takana väitetään olevan nainen. Vaikka Onerva otti elämäntapansa lisäksi runoilijan voimakkaasti kantaa

Runoilija ja muusa

* Hilja Onerva Madetoja os. Lehtinen (1882-1972) käytti taiteilijanimeä L. Onerva.

* Julkaisi yli 40 teosta, ja useita suomennoksia mm. Baudelairen lyriikkaa. Jäämistöstä löytyi yli 100.000 runoa, tuhansia akvarelleja sekä piirroksia.

* Esikoisteos uusromanttinen runokirja Sekasointuja (1904)

* Siivet Runoja vuosilta 1945-1952, toimittanut Hannu Mäkelä (2004).

* Tunnetuin romaani, epäsovinnaisuudellaan huomioita herättänyt tunnustuksellinen Mirdja (1908). Useita muita romaaneja.

* Kulttuurihistoriallisestikin merkittävä Runoilija ja ihminen 1-11, Eino Leinon elämäkerta (1932).

yhteiskunnan sovinnasta moraalia vastaan, hän jäi Leinon ja Madetojan varjoon.

– Näin kävi. Se oli myös aikakauden naisen kohtalo, edelläkävijän. Mutta hän on sitkeydellään noussut näitten miesten varjosta - miehet itse eivät sentään sitä varjoa heittäneet, vaan aika. Runoilijana L. Onerva on alansa ehdottomasti huippu. Hänen tuotantonsa parhaimmisto kestää vertailun Leinon kanssa. Leino itsehän tahtoi joka tavalla nostaa ja ylistää Onervaa. Eikä vain rakkaudesta häneen.

Onerva oli suosittu runoilija, koskettavalla, syvän emotionaalisella, herkällä runoudellaan.

– Yrityksistä huolimatta häntä ei vaiennettu. Lukijat koostuivat pääasiassa naisista, jotka kykenivät samastumaan edelläkävijän tuntemuksiin ja kohtaloon, naisen aseman vaikeuteen viime vuosisadan alkupuolen Suomessa - ja vielä 50- ja 60-luvullakin.

Minne liidän unten leija? / Kentiespä en minnekään. / Lienen laulun helkkeen heija- siinä haihdun hämärään.

Syvästi ja uskottavasti Mäkelä myöskin kuvaa vanhenevaa, yksinäistä Onervaa: haurasta, muistoissaan elävää taiteilijaa, joka kaipaa edesmenneitä rakkaitaan. Leeviä, Einoa, Pappaa ja syntymättömiä lapsiaan. Mutta runojen virta ei kuivu. Hän kirjoittaa lähes maanisesti elämänsä viime hetkiin saakka.

Onerva sai niin Leinon kuin Madetojankin polvilleen.

Mikä hänen salaisuutensa muusana oli?

– Kuvista päätellen se ei ollut välttämättä perinteinen kauneus. Luulen, että hän oli suuri sielu, jonka sisäinen maailma valloitti ihmisen. Kuten hän valloitti minut vielä kuolemansa jälkeenkin.

L. Onerva oli poikkeuksellisen lahjakkuus. Hän myöskin maalasi ja sävelsi.

– Meilahden taidemuseoon on Berndt Arell koonnut parhaillaan esilläolevan näyttelyn, joka hienolla tavalla näyttää, miten harrastelijana pidetty nainen onkin ollut oman tiensä kulkenut taiteilija. Se on uutinen jos mikä. Sävellyksiä ei ole vielä tutkittu, jonkun pitäisi tehdä se.

Kustantajan nöyryydyttyä Onervaa, hän uskoi kuitenkin, että hänen taiteensa löydetään vielä? Oletko sinä hänen löytäjänsä?

– Jos jotakin, niin hänen julkaisemattomat runonsa luetuani voin ajatella löytäneeni ainakin sieltä runoutta, joka on palkinnut minut.

– Jos vaikeus jalostaa niin sitä jalostusta Onerva sai. Hän kesti sen, tointui siitä, antoi anteeksi, armahti. Ja lopuajat suuntautui ikuisen. Valoon, kaikkeuteen sulautuminen oli hänelle läheinen ajatus.

Hän oli Suuri runoilija. Täysverinen lyyrikko, taiteilija, joka kulki oman tiensä tinkimättä.

Siskotuulikki Toijonen

Marja-Leena Mikkola: Menetetty lapsuus. Suomalaismiehittäjien vankeudessa 1941-1944. Tammi 2004.

Kaikkia muistojaan ei kansakunta helli. Tämän sai kokea Elina Sana kertoessaan suomalaisten ihmislouvuksista Gestapolle Tieto-Finlandialla palkitussa teoksessaan Luovutetut. Joidenkin tiedopiirien mielestä hän ei ollut esittänyt mitään ”uutta”, mikä ei jo muutenkin olisi ollut historiantutkijoiden tiedossa. Mutta se mikä on tutkijoiden tiedossa, on eri asia kuin se, mikä on yleisessä tiedossa.

Marja-Leena Mikkolan teos Menetetty lapsuus voi saada aikaan samanlaisia reaktioita viileissä tutkijapiireissä. Sillä onhan Suomen Itä-Karjalan miehityksestä jatkosodan aikana 1941-1944 olemassa tutkittua tietoa. Mikkola luettelee sitä paljon teoksensa lähde-luettelossa. Keskeisinä hän mainitsee mm. Helge Seppälän ja Antti Laineen tutkimukset. Myös rajan toisella puolen tätä historianvaihetta on tutkittu paljon. Olavi Paavolainen antaa Synkässä yksinpuhelussa aika-laistodistuksen ”moisesta systeemistä”, tosin äärimmäisen niukan.

Mutta mitä meillä on yleisessä tiedossa? Saati tietoisuudessa?

Tavalliselle, sodan vaiheista sentään jotain tietävälle lukijalle Menetetty lapsuus on sokeeraava lukukokemus. On kauheata saada tietää, mihin järjestelmälliseen raakuuteen suomalaiset miehittäjinä ovat syyllisty-

neet. Marja-Leena Mikkolan kirjassa lukijan on kohdattava todistajan katse. Todistajat ovat uznikeja, suomalaisten Petroskoissa ylläpitämien keskitysleirien entisiä lapsivankeja. Heitä oli tuhansia. Joukossa oli pikkulapsia, vauvojakin. Teokseen haastatelluista nuorin oli leirille joutuessaan kolmi-vuotias.

Eloinjääneet ovat perustaneet yhdistyksen ajamaan asiaansa, sillä mitään korvauksia he eivät ole kärsimyksistään saaneet. Mikkola on tavannut lukuisia heistä Petroskoissa. He kertovat kokemuksensa omin sanoin. Ahdastavien muistojen kertaaminen on joillekin välillä lähes ylivoimaista. Myös lukija ahdistuu. Mutta toisaalta vahvistuu: minulla ei ole oikeutta olla tietämättä tätä.

Täytyy tietää, täytyy ottaa selville, täytyy kertoa, on se tunne, joka on ajanut Marja-Leena Mikkolaa kirjan tekemiseen aina siitä asti, kun hän pyhäköistä ja alueen kulttuurisesta historiasta kiinnostuneena vieraili Äänisniemellä vuonna 2000 ja kirjaimellisesti törmäsi tähän historian pimeään vaiheeseen.

Kylät tyhjennettiin leireille

Jatkosodan hyökkäysvaiheessa suomalaiset ylittivät vanhan rajan nopeasti. Petroskoi miehittiin lokakuun alussa 1941. Kylät tyhjennettiin, asukkaat – lähinnä vanhuksia, naisia ja lapsia, miehethän olivat rintamalla – ajettiin kuorma-autojen lavoilla ja junien härkävaunuissa Petroskoihin, joka oli nimetty

Äänislinnaksi. Ihmisiä myös pakkosiirrettiin toisiin kyliin. Korkein sodanjohto oli määrännyt, että valloitetun alueen venäläiset ja suomensukuiset piti erottaa toisistaan ja että venäläiset on vangittava ja vietävä keskitysleireille.

Leirejä oli Petroskoissa kaikkiaan kuusi, mutta niitä oli myös muualla miehityksellä alueella. Enimmillään leireillä oli vartiointitehtävissä noin 350 sotilashenkilöä. Keskitysleirivangit joutuivat ompelemaan vaatteisiinsa punaisen neliön, jotta heidät ensi katsannolla erotettiin muista ihmisistä.

Miehitetyille alueille oli jäänyt suomalaisen tullessa noin 50 000 ”epäkansallista” eli lähinnä venäläistä ihmistä, pääosin naisia, lapsia ja vanhuksia. 24 000 heistä vangittiin. Pelkästään vuonna 1942 arvioitiin leireillä kuolleen noin 8 000 vankia. Samana vuonna arvioidaan Petroskoin leireissä olleen noin 17 500 ihmistä, joista suurin osa naisia (6 805) ja lapsia (7 729).

Suomensukuisista alueelle jääneistä – joita oli huomattavasti vähemmän kuin ”vapauttaja” oli kuvitellut – suunniteltiin uuden suuren isännönnän kansalaisia, mutta venäläisiä odotti toisenlainen ratkaisu, toimittaminen ”muualle”. Mitä se sitten merkitsikään? Siirtämistä Neuvostoliiton puolelle? Luovutusta Gestapolle? Joka tapauksessa kaikki vieras väestö oli poistettava Suomelle tulevalta alueelta ”kansallisen eheytemme ja rodun terveyden takia”. Tie kulki keskitysleirien

kautta.

Petroskoin leirit olivat kaksinkertaisen piikkilanka-aidoin eristettyjä parakkialueita, joita aseistetut sotilaat vartiotorneista valvoivat. Leirit oli ahdettu tupaten täyteen. Taudit riehuvat, syöpäläiset levisivät, oli kylmä, ainainen nälkä ja pelko. Lenina Pavlovna Makajeva oli viisivuotias leirille joutuessaan, mutta hän ei ole unohtanut. Juuri ennen lähtöä syntyneet pienet kaksossiskot kuolivat, monet sairastuivat nälästä vesipöhhöön, äiti hämäsökeuteen, hän itse oli niin heikko, että pystyi nousemaan portaita vain ryömimällä.

Nälkää, tauteja, raippoja

Entisten lapsivankien kuvaukset eivät hirvittävydessään juuri poikkea siitä, mitä tiedetään juutalaisten kokemuksista natsien keskitysleireissä. Yhdessä kohdin kuitenkin: kaasusuihkut ja krematoriot niistä puuttuivat, suomalaisten leirit eivät olleet tuhoamisleirejä. Kun sotaonne kääntyi, olot muuttuivat hivenen inhimillisemmiksi. Myös Punainen Risti puuttui olosuhteisiin.

Vankeja kohdeltiin julmasti, hyvin nuorilakin teetettiin raskaita pakkotöitä mm. metsä- ja lastaustyömailla. Pamppu, raipat ja eristäminen kylmään koppiin olivat yleisesti käytössä. Myös pieniä lapsia ja vanhuksia hakattiin sääliä. Suurin kuolinsyy leireillä kuitenkin oli nälkä. Ravinto oli sillinsuolavettä, mätää elintarvikkeita, joskus jauhorip-punen tai korppu. Äidit kaivoivat lapsilleen

Lapsena suomalaisten